

**Iisalmen kaupungin
perusopetukseen valmistavan opetuksen
opetussuunnitelma 2010**

Sisältö

1. Perusopetukseen valmistavan opetuksen lähtökohdat	3
2. Perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt.....	4
2.1. Yleiset tavoitteet ja yhteistyö perusopetuksen kanssa	4
2.1.1. Erilaiset työtavat ja oppimisympäristöt opiskelun tukena.....	4
2.1.2. Yhteistyö perusopetuksen kanssa.....	5
2.2. Luku- ja kirjoitustaidottomat oppilaat	5
2.3. Kielenopetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt.....	6
2.3.1. Suomi toisena kielenä	6
2.3.2. Oppilaan oma äidinkieli.....	6
2.3.3. Muut kielet	6
2.4. Muiden oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt.....	7
3. Oppilaan oman opinto-ohjelman laatiminen	7
4. Opiskelun ja hyvinvoinnin tuki	7
4.1. Kodin ja koulun yhteistyö.....	8
4.2. Oppilashuolto.....	8
4.3. Oppilaanohjaus	8
5. Oppilaan arviointi	9
6. Todistukset	9
7. Perusopetuksen oppimäärään sisältyvien opintojen suorittaminen valmistavan opetuksen aikana.....	9

Liite: Kielitaidon tasojen kuvausasteikon taitotasot A1.3 – A2.1

1 Perusopetukseen valmistavan opetuksen lähtökohdat

Perusopetuslaissa (628/1998) säädetään maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta. Perusopetukseen valmistava opetus on tarkoitettu niille maahanmuuttajataustaisille oppilaille, joiden suomen kielen taito ja/tai muut valmiudet eivät riitä esi- tai perusopetuksen ryhmässä opiskelemiseen. Opetusta annetaan 6–10-vuotiaille vähintään 900 tuntia ja tätä vanhemmille vähintään 1 000 tuntia. Opetukseen osallistuvalla on oikeus siirtyä perusopetukseen jo ennen edellä todettujen tuntimäärien täyttymistä, jos hän pystyy seuraamaan perusopetusta.

Iisalmen kaupungissa valmistava opetus kestää tavallisesti yhden lukuvuoden. Peruskouluikäisten valmistava opetus järjestetään pääsääntöisesti oppilaan omalla kotikoululla. Esiopetusikäisten opetus tapahtuu normaaleissa esiopetusryhmissä tai yhteistyössä valmistavan opetuksen kanssa.

Lähtökohdan Iisalmen kaupungin valmistavan opetuksen opetussuunnitelman laatimiselle muodostavat perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteiden lisäksi valtioneuvoston asetuksessa 1435/2001 määritellyt yleiset ja perusopetukseen valmistavaa opetusta koskevat valtakunnalliset tavoitteet sekä soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Opetusta varten ei ole määritelyä valtakunnallista tuntijakoa eikä oppimäärää. Valmistavan luokan opetus toteutetaan oppilaan henkilökohtaisen opinto-ohjelman mukaisesti. Opetuksessa otetaan huomioon erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat, oppilaan ikä ja kehitystaso, oppimistausta sekä opiskeluvaikeudet. Opettaja eriyttää opetustaan kunkin oppilaan ikä- ja kehitysvaiheiden mukaisesti.

Maahanmuuttajataustaisen oppilaan opetuksen suunnittelussa ja tukemisessa aktiivinen ja kiinteä yhteistyö eri tahojen kanssa on tärkeää. Erityisen merkityksellistä on toimiva ja luottamuksellinen vuorovaikutus kodin ja koulun välillä. Oppilaan kotoutumisen ja hyvinvoinnin kannalta oleellista on yhteistyö kaikkien niiden tahojen kanssa, jotka vaikuttavat maahanmuuttajataustaisen oppilaan koulunkäynnissä. Tällaisia tahoja ovat esimerkiksi rehtori, kotiluokan opettaja, muun luokanopettajat, aineenopettajat, suomi toisena kielenä -opettaja, opinto-ohjaaja, erityisopettaja, oppilashuolto, sekä terveydenhuolto. Valmistavan opetuksen oppilaat ovat oikeutettuja koulun normaaleihin tuki- ja oppilashuoltopalveluihin.

Valmistavaa opetusta voidaan mahdollisuuksien mukaan järjestää myös yhdelle oppilaalle. Mikäli valmistavaan opetukseen muodostetaan opetusryhmiä, ne muodostetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti siten, että ryhmä edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä sekä varmistaa opetussuunnitelman mukaisten ja oppilaiden omissa opinto-ohjelmissa asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. Tällöin valmistavan opetuksen aikana oppilaita integroidaan esi- tai perusopetukseen, oppilaan ikätasoa vastaaviin suomenkielisiin opetusryhmiin oppilaan omassa opinto-ohjelmassa määritellyllä tavalla. Integroinnilla edistetään kotoutumista, suomen kielen kehittymistä ja oppiaineiden sisältöjen omaksumista.

2 Perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt

2.1 Yleiset tavoitteet ja yhteistyö perusopetuksen kanssa

Valmistavan opetuksen tavoitteena on edistää opetukseen osallistuvan oppilaan suomen kielen taitoa, tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä antaa tarvittavia valmiuksia perusopetukseen siirtymistä varten. Valmistavassa opetuksessa oppilaalle annetaan opetusta perusopetuksen oppiaineissa ja mahdollisuuksien mukaan oppilaan omassa äidinkielessä oppilaan omassa opinto-ohjelmassa tarkemmin määritellyllä tavalla. Eri oppiaineiden opetuksessa noudatetaan soveltuvien osin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita, joten valmistavan opetuksen opettajan ja perusopetuksen opettajien yhteistyö on tärkeää.

Oppilaan koulunkäyntitaidot, suomen kielen taidon taso ja luku- ja kirjoitustaito ovat keskeisiä tekijöitä, jotka edellyttävät eriyttämistä oppilasryhmässä. Lisämessä opetusta eriytetään sisältöjen valinnalla, vaihtelevilla työtavoilla ja opetusmenetelmillä sekä opetusjärjestelyiden avulla (mm. integrointi perusopetuksen ryhmiin). Vaihtelevien työtapojen ja harjoitteiden sekä eritasoisten tehtävien avulla jokaiselle oppilaalle pyritään takaamaan riittävästi haasteita ja onnistumisen kokemuksia. Eriyttämisen avulla taataan jokaisen oppilaan tavoitteellinen oppiminen henkilökohtaisen opetusohjelman mukaisesti. Eriyttämisestä huolimatta oppilaalla tulee aina olla yhteisiä oppimistehtäviä ja sosiaalisuuteen ohjaavia kokemuksia toisten oppilaiden kanssa.

Lisämessä esiopetuksessa oleville 6-vuotiaille järjestetään esiopetuksen opetussuunnitelman mukaista opetusta varhaiskasvatuksen järjestämissä esiopetusryhmissä.

2.1.1 Erilaiset työtavat ja oppimisympäristöt opiskelun tukena

Valmistavassa opetuksessa hyödynnetään kokemuksellisia ja toiminnallisia oppimisympäristöjä sekä monipuolisia opetusmenetelmiä ja työtapoja. Ne antavat mahdollisuuden oppilaalle oppia uusia asioita vähäisestä kielitaidosta huolimatta. Niiden tarkoituksena on myös tukea oppilasta kielen omaksumisessa ja kotoutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan.

Opettaja valitsee työtavat siten, että ne tukevat tietojen ja taitojen oppimista, oppilaan kehittymistä oppijana sekä antavat mahdollisuuksia kasvaa kouluyhteisön jäsenenä. Tärkeitä ovat oppimaan oppimisen taidot sekä yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot. Opetuksen havainnollisuus, oppilaan ohjaaminen itsenäiseen tiedonhankintaan ja arviointiin sekä ongelmanratkaisukyvyyn kehittäminen ovat valmistavan opetuksen työtapojen valinnassa olennaisia. Yhteistoiminnalliset opiskelumenetelmät, työskentelyryhmässä tai parin kanssa kuuluvat valmistavan opetuksen työtapoihin. Tietotekniikkaa hyödynnetään erilaisissa oppimistilanteissa ja eri oppiaineissa. Oppimista suunnataan ulos luokasta, lähiympäristöön palveluineen ja tapahtumineen. Opetuksessa hyödynnetään luontoa eri vuodenaikoina. Oppilasta kannustetaan käyttämään erilaisia oppimisympäristöjä myös vapaa-ajalla.

2.1.2 Yhteistyö perusopetuksen kanssa

Valmistavan opetuksen oppilaat ovat koulun oppilaita ja koulun tulee integroida heitä asteittain perusopetukseen. Valmistavassa opetuksessa olevan oppilaan integrointi perusopetuksen ryhmiin tukee hänen kotoutumistaan, suomen kielen oppimistaan ja oppiaineiden sisältöjen omaksumista. Integroituminen lähinnä ikätasoiseen vertaisryhmään edistää myös hänen kokonaiskehitystään. Valmistavan opetuksen oppilaan integraatiossa hyödynnetään oppilaan tietämystä oman kieli- ja kulttuuritaustansa luonnosta, elämäntavoista, historiasta ja yhteiskunnasta, kielistä ja kulttuureista. Valmistavassa opetuksessa sovelletaan eri oppiaineiden opetuksessa oman koulun opetussuunnitelmaa, mikä mahdollistaa joustavan ja mahdollisimman varhaisen integraation perusopetukseen. Integraation onnistumisen kannalta valmistavan opetuksen opettajan ja perusopetuksen opettajan yhteistyö on välttämätöntä. Integraatiota tukee myös perusopetuksen luokan ja valmistavan opetuksen oppilaan motivointi, kannustaminen ja valmistelu integraatioon etukäteen.

Oppilaaksi oton yhteydessä oppilaalle pyritään osoittamaan perusopetuksessa sopiva opetusryhmä, johon häntä ensisijaisesti integroidaan. Integrointi aloitetaan taito- ja taideaineissa tai esimerkiksi vieraassa kielessä oppilaan edellytysten ja aikaisempien opintojen perusteella ja sitä laajennetaan muihin oppiaineisiin oppilaan opinto-ohjelman mukaisesti.

Kotiluokka ja sopivat opetusryhmät valitaan yhdessä rehtorin ja/tai hänen valtuuttamansa henkilön (apulaisrehtorin/vararehtorin/erityisopettajan) kanssa. Vastuu integraation toteutumisesta on viime kädessä koulun rehtorilla. Integraatiossa edetään suunnitelmallisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Oppilaan aikaisemmat tiedot ja taidot sekä edistyminen otetaan huomioon etenemisjärjestystä valittaessa. Oppilaan opiskelua perusopetuksen ryhmissä arvioidaan säännöllisesti.

2.2 Luku- ja kirjoitustaidottomat oppilaat

Suomen kielellä luku- ja kirjoitustaidottomien tai puutteellisen luku- ja kirjoitustaidon omaavien oppilaiden opetuksen pääpaino on suomen kielen luku- ja kirjoitustaidon oppimisessa sekä niissä perusasioissa, jotka tukevat arkitilanteissa selviytymistä, kotoutumista ja opiskelijaidentiteetin kehitystä. Opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään soveltaen lisälmen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelmaa. Oppilaiden oman äidinkielen opiskelua pyritään tukemaan lisälmessä jo valmistavan opetuksen aikana. Näin vahvistetaan oppilaan monikulttuurista identiteettiä.

Luku- ja kirjoitustaidon omaksumiseen ja varmentamiseen on varattava riittävän pitkä aika, ennen kuin oppilas täysipainoisesti aloittaa varsinaisia eri aineiden opintoja. Eriyttäminen toteutetaan joustavasti opetussuunnitelmaa soveltamalla, opetusmenetelmiä muuttamalla ja valitsemalla sopivat oppimateriaalit. Luku- ja kirjoitustaidon puute ei saa olla este taito- ja taideaineiden opetukseen integroimisille.

2.3 Kielenopetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt

2.3.1 Suomi toisena kielenä

Suomen kielen opintojen tavoitteena on kielitaidon tasojen kuvausasteikolla (liite) taso A1.3–A2.1, joka kuvaa keskimäärin oppilaan osaamista valmistavan opetuksen päättyessä.

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa pääpaino on suomi toisena kielenä -opinnoissa. Opetuksessa noudatetaan soveltuvien osien perusopetuksen suomi toisena kielenä -oppimäärän opetussuunnitelman perusteita ja lisälmen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelmaa. Suomi toisena kielenä -opinnot ovat pohjana kaikille muille opinnoille. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa suomi toisena kielenä -opintojen tavoitteena on antaa oppilaille tarvittavat valmiudet siirtyä perusopetukseen. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaan koulu- ja opiskelutausta ja hänen jo mahdollisesti hallitsemansa suomen kielen taito. Oppilaalle laaditussa omassa opinto-ohjelmassa määritellään taito- ja ikätason mukaiset tavoitteet ja sisällöt.

2.3.2 Oppilaan oma äidinkieli

Oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteena on tukea ja edistää äidinkielen hallintaa, kulttuuritaustan tuntemusta ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä. Oman äidinkielen hyvä hallinta luo edellytyksiä myös suomen kielen oppimiselle ja tällä kielellä tapahtuvalle muulle oppimiselle.

Oppilaille järjestetään opetusta mahdollisuuksien mukaan. Opetus noudattaa soveltuvien osien Opetushallituksen suositusta maahanmuuttajien äidinkielen opetuksen perusteiksi (1/011/2001, liite 5) ja lisälmen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelman oman äidinkielen opetussuunnitelmaa. Oppilaan oman äidinkielen hallintaa ja sen säilymistä tuetaan myös eri tavoin yhteistyössä perheen kanssa.

Valmistavan opetuksen oppilaat voivat osallistua perusopetuksen oppilaiden kanssa yhteisiin oman äidinkielen opetuksen ryhmiin. Lisälnessä oppilaille järjestetään opetusta mahdollisuuksien mukaan keskitetysti 2h/vk.

2.3.3 Muut kielet

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin sisältyy oppilaiden vieraan kielen opetuksen tavoitteet. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa noudatetaan näitä opetussuunnitelman perusteita soveltuvien osien. Oppilaan vieraan kielen opinnot järjestetään kunnan kieliohjelman mukaisesti. Oppilaan kielelliset valmiudet ratkaisevat, missä määrin hänen omaan opinto-ohjelmaansa voidaan sisällyttää vieraiden kielten opiskelua perusopetukseen valmistavan opetuksen aikana.

2.4 Muiden oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Valmistavan opetuksen lähtökohtana ovat oppilaan aikaisemmat opinnot ja kulttuuritausta. Opetuksessa hyödynnetään oppilaan tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, historiasta ja yhteiskunnasta, kielistä ja kulttuureista.

Valmistavan opetuksen aikana muiden oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja sisällöt noudattavat soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. Sisältöjä suunniteltaessa otetaan huomioon kunkin oppiaineen keskeinen käsitteistö, työtavat ja välineet.

Omalla äidinkielellä annettu opetus ja tuki edistävät oppilaan opiskelua ja kotoutumista. Omakielisen opetuksen ja tuen avulla saatu lisätieto oppilaan osaamisen tasosta auttaa muiden oppiaineiden tavoitteiden asettamisessa. Näin oppilas voi edistyä aineopinnoissaan, vaikka suomen kielen taidot kehittyisivätkin muita taitoja hitaammin. Lisämessä omakielistä tukea muiden oppiaineiden opetukseen annetaan mahdollisuuksien mukaan.

3 Oppilaan oman opinto-ohjelman laatiminen

Perusopetukseen valmistavaa opetusta varten ei ole olemassa valtakunnallista tuntijakoa tai oppimäärää, joten jokaiselle oppilaalle laaditaan oma opinto-ohjelma. Yhteistyö oppilaan huoltajien kanssa on tärkeää.

Lisämessä valmistavan luokan oppilaan opinto-ohjelmaan kirjataan:

- oppilaan lähtötaso, kuten koulunkäyntihistoria, kielitaito ja oppilaan vahvuudet
- oppilaan henkilökohtaiset oppimistavoitteet, joita tarkistetaan säännöllisin väliajoin
- opiskeltavat oppiaineet, niiden tuntimäärät sekä opetuksen sisältö
- integrointi perusopetukseen ja oppilaan mahdolliset opinnot valmistavan opetuksen opetusryhmässä
- ohjauksen järjestäminen ja mahdollisesti tarvittavat tukitoimet

Opinto-ohjelma voi olla osa kotouttamislain mukaista oppilaan kotoutumissuunnitelmaa. Valmistavan opetuksen oppilaalle voidaan laatia myös oppimissuunnitelma.

4 Opiskelun ja hyvinvoinnin tuki

Kun perusopetukseen valmistavan opetuksen aikana selviää oppilaan tarve opiskelun tukeen, tuki annetaan oppilaalle parhaiten soveltuvalla tavalla. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa oppilaille annetaan tarvittaessa tukiopetusta, oppilas-huollollisia tukitoimenpiteitä sekä osa-aikaista erityisopetusta. Jos annettu tuki ei riitä, on tarpeen kartoittaa oppilaan erityisen tuen tarve.

Lisämessä oppilaan tuen tarpeesta ja mahdollisista toimenpiteistä sovitaan koulun oppilashuoltoryhmässä yhteistyössä huoltajien kanssa.

4.1 Kodin ja koulun yhteistyö

Yhteistyön lähtökohtana on osapuolten yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kunnioitus ja kohtelu. Tavoitteena on vuoropuhelun aikaansaaminen oppilaan kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden kieli- ja kulttuuritausta. Huoltajille annetaan tietoa suomalaisesta koulusta ja koulutusjärjestelmästä, opetussuunnitelmasta, oppilaan arvioinnista, opetusmenetelmistä ja perusopetukseen valmistavassa opetuksessa käytettävästä oppilaan omasta opinto-ohjelmasta. Perheille annetaan tietoa perusopetukseen siirtymisestä sekä jatko opintomahdollisuuksista perusopetuksen jälkeen.

4.2 Oppilashuolto

Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaalla on oikeus oppilashuoltoon. Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa.

Valmistavassa opetuksessa kiinnitetään erityistä huomioita oppilaiden tuen tarpeiden varhaiseen tunnistamiseen ja tukitoimet aloitetaan heti tarpeen ilmetessä. Lisäksi huoltajille annetaan riittävät tiedot suomalaisen koulu-, sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän tukitoimien saatavuudesta, menetelmistä ja käytännöistä. Tukea suunniteltaessa tehdään yhteistyötä perheen sekä perheelle mahdollisesti tehtävän kotoutumissuunnitelman laatijoiden kanssa. Tarvittaessa huolehditaan tulkkauksen järjestämisestä. Oppilaan tuen tarpeet arvioidaan valmistavan opetuksen aikana yhteistyössä koulun oppilashuoltohenkilöstön kanssa.

4.3 Oppilaanohjaus

Ohjausta toteutetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kuvattujen ohjaustoiminnalle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Oppilaanohjauksen tarkoituksena on kehittää oppilaan oppimisvalmiuksia ja tukea hänen sosiaalista kasvuaan sekä ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia. Oppilaan opiskelua valmistavassa opetuksessa tuetaan oppilaanohjauksella siten, että opiskelutaidot ja elämänsuunnittelun kannalta tarpeelliset tiedot ja taidot kehittyvät. Perusopetukseen siirtymistä suunniteltaessa tulee huolehtia siitä, että tieto oppilaan valmiuksista ja edistymisestä valmistavassa opetuksessa siirtyy seuraavan kouluun. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan mahdollisuus tutustua ajoissa tulevaan kouluun. Valmistavan opetuksen oppilaanohjauksessa tulee kiinnittää huomiota myös siihen, että oppilaalla on käsitys omista mahdollisuuksistaan jatko-opinnoissa ja työelämässä.

5 Oppilaan arviointi

Valmistavan opetuksen arvioinnin tulee olla ohjaavaa, kannustavaa, yksilöllistä, monipuolista ja oppilaan tulevia tavoitteita hahmottavaa. Oppilasta arvioidaan hänelle laaditun opinto-ohjelman ja valmistavan opetuksen yleisten tavoitteiden suuntaisesti. Opettajan suorittaman arvioinnin tulee perustua jatkuvaan ja monipuoliseen havainnointiin ja näyttöön. Arviointiin osallistuu luokanopettaja, mahdollinen valmistavan opetuksen opettaja sekä muut oppilasta opettavat opettajat. Myös oppilaan edellytyksiä itsearviointiin tulee kehittää. Arvioinnin periaatteista, tavoitteista ja menetelmistä tulee antaa tietoa sekä oppilaalle että hänen huoltajalleen. Sekä arviointia koskeva tieto että varsinainen arviointi tulee antaa mahdollisuuksien mukaan myös huoltajan äidinkielellä. Valmistavaa opetusta ei arvostella numeroin. Oppilaan suomen kielen taitoa arvioidaan kielitaidon tasojen kuvausasteikolla. (liite).

6 Todistukset

Perusopetukseen valmistavan opetuksen päätteeksi oppilaalle annetaan osallistumistodistus. Todistukseen merkitään opiskellut oppiaineet, niiden laajuus ja opetuksen sisältö. Todistuksessa kuvataan oppilaan edistymistä valmistavan opetuksen aikana.

7 Perusopetuksen oppimäärään sisältyvien opintojen suorittaminen valmistavan opetuksen aikana

Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaan omaan opinto-ohjelmaan voi kuulua perusopetuksen oppimäärän mukaisia eri oppiaineiden opintoja. Oppilas voi saada todistuksen edellä mainittujen opintojen hyväksytystä suorittamisesta osallistumalla perusopetuslaissa (38 §) tarkoitettuun erityiseen tutkintoon. Erityisessä tutkinnossa selvitetään eri tavoin, vastaavatko oppilaan tiedot ja taidot perusopetuksen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja kyseisessä oppiaineessa. Tutkintoon osallistuvan oppilaan osaamista arvioidaan suhteessa lisälmen kaupungin perusopetuksen opetus-suunnitelmassa tarkennettuihin eri oppiaineiden tavoitteisiin. Oppilaan osaamisen tason määrittelyssä käytetään apuna perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin 2004 sisältyviä hyvän osaamisen kuvauksia ja päättöarvioinnin kriteerejä. Erityisessä tutkinnossa voidaan suorittaa oppiaineen koko oppimäärä tai osia siitä, kuten jonkin vuosiluokan oppimäärä. Erityisessä tutkinnossa käytettäviä todistuksia koskevat määräykset sisältyvät perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2004 lukuun ”8.3. *Todistukset*” kohtaan ”*Muut todistukset*”.